

Datum
2022-09-22

Ert datum
2022-06-20

s.remissvar@regeringskansliet.se

ESV dnr
2022-00983-2

Er beteckning
S2022/02964

Handläggare
Patrick Freedman

Remissvar över delbetänkandet **Stärkt arbete med att bekämpa bidragsbrott – Administrativt sanktionssystem och effektivare hantering av misstänkta brott (SOU 2022:37)**

Ekonomistyrningsverket (ESV) besvarar remissen utifrån uppgifterna att utveckla och förvalta den ekonomiska styrningen av den statliga verksamheten samt att samordna arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

Att införa ett system med administrativa sanktionsavgifter

Utredningen bedömer att det bör införas ett system med administrativa sanktionsavgifter på välfärdssystemens område och att en sanktionsavgift i vissa fall ska kunna ersätta en straffrättslig sanktion. ESV anser att de skäl som utredningen anför till varför en sanktionsavgift bör införas är övertygande. ESV menar att införandet av administrativa sanktionsavgifter kan ge en preventiv effekt mot att enskilda lämnar felaktiga uppgifter eller inte kompletterar tidigare lämnade uppgifter som medför felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. ESV tillstyrker därför förslaget om att införa administrativa sanktionsavgifter.

ESV tillstyrker utredningens förslag om att regeringen ger de beslutande myndigheterna i uppdrag att vidta åtgärder för att underlätta för den som ansöker om en förmån eller ett stöd att göra rätt och att undvika fel som kan uppstå på grund av slarv eller missförstånd. Ett sådant arbete pågår redan på myndigheterna, men kan behöva förstärkas och påskyndas om en sanktionsavgift införs, eftersom mer står på spel för den enskilde. Finns bristen hos myndigheten bör en avgift inte kunna tas ut. Om den information som myndigheten lämnar är otydlig riskerar det att påverka legitimiteten för systemet att ta ut avgifter när felaktiga utbetalningar uppdagas.

För att upprätthålla förtroendet för välfärdssystemen är det också väsentligt att de införda sanktionsavgifterna hanteras på ett rättssäkert sätt. ESV vill här peka på att för exempelvis förskotterande system (bidrag som är baserad på framtida inkomster) så behöver regelverket sättas upp på ett sådant sätt att sanktionsavgifter inte tas ut i situationer där bidragsmottagaren kan anses ha gjort en rimlig bedömning av framtida inkomster. Sanktionsavgifter bör först kunna tas ut efter att en felaktig inkomst kan konstateras, under förutsättning att bidragsmottagaren inte

har anmält denna till den bidragsutbetalande myndigheten. Sanktionsavgiften bör alltså inte kopplas strikt till om det finns ett återbetalningskrav utan underlåtenhet att anmäla en rimlig bedömning på framtida inkomster eller när en felaktig inkomst kan konstateras.

ESV menar vidare att i den fortsatta beredningen bör frågan ställas om det är rimligt att ta ut sanktionsavgifter för bidrag som är baserade på den förväntade inkomsten. Det finns stora svårigheter att bedöma en framtida inkomst (som normalt är utbetalade löneinkomster och kapitalinkomster under en period), om man inte har en fast anställning. Det gäller exempelvis för studenter som får utbetalade studiemedel under en studieperiod, som inte behöver vara ett kalenderår, och för pensionärer som får bostadstillägg. I nuvarande regler som rör anmälningskyldighet har man inte beaktat att sanktionsavgifter skulle kunna tas ut om ett återbetalningskrav uppkommer.

ESV vill här också peka på det förslag som myndigheten tidigare har lämnat till regeringen i rapporten Säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2022:26). Där föreslog ESV att regeringen skulle se över möjligheten att beräkna ersättningen på historiska inkomster istället för uppskattade framtida inkomster. Vid en sådan förändring skulle risken för felaktiga utbetalningar som bottnar i en uppskattning om framtida inkomster elimineras.

ESV noterar även att det finns ersättningar som betalas ut från det allmänna till enskilda från transfereringssystem som inte ingår i välfärdssystemen. Om sanktionsavgifter införs för välfärdssystemen bör det övervägas om de även ska införas i andra system.

Sanktionsavgiftens storlek

ESV tillstyrker utredningens förslag om att underlaget för sanktionsavgiften ska utgöras av den ekonomiska förmån eller det ekonomiska stöd som har, eller skulle ha, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt på grund av att en oriktig uppgift har lämnats eller att en anmälningskyldighet inte har fullgjorts.

ESV delar även utredningens bedömning om att avgiftens storlek bör vara så hög att den kan antas få en preventiv effekt och leda till färre felaktiga utbetalningar på välfärdssystemens område som helhet. ESV håller med om att det inte är en enkel uppgift att avgöra hur en procentsats bör bestämmas, inte minst i fråga om en sanktionsavgift som kommer att tillämpas på ett så heterogent regelverk som det nu är fråga om.

ESV anser liksom utredningen att det är rimligt att sanktionsavgiften är schabloniserad och att den ska avspegla det allvar som ligger i överträdelsen. ESV menar dock att det bör kunna övervägas att sätta den schabloniserade avgiften till annat än 25 % om förutsättningarna för ett specifikt välfärdssystem gör att en annan procentsats för beräkningen av sanktionsavgift är mer rimlig. Den

myndighet som ansvarar för välfärdssystemet bör i en sådan situation få till uppgift att påtala att ett sådant behov föreligger.

Sanktionsavgiften bör tillfalla staten

ESV delar utredningens bedömning om att en avgift av det föreslagna slaget ska tillfalla staten och alltså inte kunna disponeras av myndigheten. Inkomster som myndigheten inte disponerar ska redovisas mot inkomsttitel.

Uppgifter för brottsanmälan

ESV menar att det är rimligt att de beslutande myndigheterna vidtar åtgärder så att information som ges till sökande i samband med ansökan är dokumenterad och kan användas i en brottsanmälan. ESV menar dock att en sådan hantering redan bör finnas på plats utifrån de regelverk som reglerar myndigheters handläggning.

ESV avstyrker utredningens förslag att ESV bör tillhandahålla mötesformer för att diskutera och utbyta erfarenheter av hur det ska vara lätt att göra rätt och betydelsen av dokumenterad information vid brottsanmälningar eftersom vi inte anser att det finns ett behov av att tillhandahålla specifika mötesformer för detta. Frågorna är dock relevanta att diskutera men det kan göras inom ramen för den ordning som redan är etablerad.

ESV menar att det är rimligt att regeringen, som utredningen föreslår, ger IAF och IVO i uppdrag att undersöka om det finns brister i den information som kommuner och arbetslöshetskassor tillhandahåller till den som söker förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen. Utan en sådan uppföljning kommer det inte kunna upprättas en komplett bild av vilken information som lämnas till enskilda som ansöker om att få ta del av dessa förmåner och stöd.

Styrning och uppföljning av myndigheternas arbete

ESV anser liksom utredningen att regeringen bör samordna styrningen av de myndigheter som hanterar sanktionsavgifter och misstänkta bidragsbrott och myndigheter som utövar tillsyn över välfärdssystemen samt att regeringen bör analysera och beakta de konsekvenser som ensidiga satsningar kan få för andra berörda aktörer och för hela utredningskedjan. Att få till en samordning av styrningen är något som har efterfrågats i flera tidigare utredningar och eftersom frågan berör flera myndigheter från olika sektorer är det rimligt att samordningen hanteras av regeringen.

ESV delar utredningens uppfattning att samordningen av styrningen inte utgör ett hinder mot individuell styrning av enskilda myndigheter där behov föreligger.

ESV tillstyrker utredningens förslag om att regeringen bör följa upp systemet med administrativa sanktionsavgifter och hanteringen av misstänkta bidragsbrott inom ramen för uppföljningen av det övergripande målet om korrekta utbetalningar. ESV

menar att det är rimligt att uppföljningen av detta sker mot det övergripande målet om korrekta utbetalningar.

Detta medför dock för ESV att den uppföljning och återrapportering som ESV lämnar ska beakta ytterligare perspektiv än de som tidigare har reglerats. ESV vill här peka på att återrapporteringen kommer att behöva bygga på information och statistik på en övergripande nivå som vi inhämtar från myndigheterna. Information som ESV inhämtar bör inte omfattas av sekretess och bör därför inte innefatta genomgång av enskilda ärenden. För att berörda myndigheter ska kunna lämna den efterfrågade redovisningen kan det finnas ett behov av att utveckla den statistik som nu finns tillgänglig på myndigheterna för att ESV ska kunna lämna en tillfredsställande rapportering.

ESV delar utredningens bedömning att resultatindikatorer för hantering av sanktionsavgifter och misstänkta bidragsbrott bör utvecklas och inkluderas i regeringens årliga resultatuppföljning av målet om korrekta utbetalningar. Det är rimligt att regeringen ger ESV i uppdrag att ta fram sådana indikatorer med stöd av Brottsförebyggande rådet i enlighet med utredningens förslag. Att ESV får ett sådant uppdrag ligger i linje med de uppgifter regeringen redan har gett ESV i arbetet om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Det är också rimligt att ESV som utredningen föreslår vart tredje år redovisar analyser av myndigheternas hantering av sanktionsavgifter och misstänkta bidragsbrott och vilka brottsförebyggande effekter hanteringen har haft. För att ESV ska kunna redovisa sådana analyser förutsätts dock att myndigheterna följer upp sitt arbete inom detta område. För att få ett mer utförligt underlag som berör det brottsförebyggande arbetet och effekterna av det bedömer ESV att Brottsförebyggande rådet även bör bidra genom att genomföra uppföljningar och analyser av detta.

ESV avstyrker dock utredningens förslag om att ESV:s lägesbeskrivningar och åtgärdsförslag avseende korrekta utbetalningar bör omfatta hanteringen av sanktionsavgifter och bidragsbrott. Skälet till det är att ESV menar att vilken information som ska tas med i lägesbeskrivningarna och vilka åtgärdsförslag som lämnas bör utgå från vilken information som är relevant att ta med vid det aktuella avrapporteringstillfället och vilka förslag som är lämpliga att lämna. ESV menar därför att det bör finnas ett handlingsutrymme för ESV att ta ställning till vad som är lämpligt att återrapportera vid det givna återrapporteringstillfället.

ESV delar inte utredningens bedömning om att ledamöterna i Rådet för korrekta utbetalningar årligen bör träffa överenskommelser om gemensamma prioriteringar och resurser för hanteringen av misstänkta bidragsbrott. ESV menar att det åligger varje myndighet att själv prioritera sin verksamhet utifrån sin uppgift, sin finansiering och de uppdrag den har fått av regeringen samt utifrån annan reglering

som styr myndighetens verksamhet. Däremot bör givetvis de myndigheter som finns representerade i rådet informera varandra om sina respektive prioriteringar.

En minskning av felaktiga utbetalningar över tid

Utredningen bedömer att förslagen kommer leda till att antalet felaktiga utbetalningar kommer att minska över tid. Den bedömer att detta medför att förslagen kommer att kosta ungefär 631 miljoner kronor det första året, 633 miljoner kronor det andra året, 609 miljoner kronor det tredje året, 481 miljoner kronor det sjätte året och 316 miljoner kronor det elfte året.

ESV menar att förslagen ger förutsättningar för det, men som vi har pekat på tidigare förutsätter det att ansvariga myndigheter säkerställer att informationen till de enskilda är sådan att det skapar förutsättningar för enskilda att förstå vad som åligger dem så att de kan lämna korrekta uppgifter till stöd för ansökningar. Det förutsätter också att enskilda får sådan information som medför att de blir medvetna om att felaktigt mottagna stöd gör att de utöver ett krav på återbetalning även kommer att få erlägga en sanktionsavgift.

ESV vill här också peka på att välfärdssystemen är utformade på olika sätt och har olika syften och målgrupper. De vänder sig till en heterogen grupp av individer med olika livssituationer och olika förutsättningar. ESV menar att de beräkningar som har gjorts är för övergripande och att bedömningarna behöver göras utifrån de olika förutsättningarna som finns för de olika välfärdssystemen. ESV skulle välkomna fördjupade beräkningar av vilka kostnader och intäkter som den föreslagna reformen kommer medföra utifrån respektive välfärdssystem och dess specifika förutsättningar, beräkningar som sedan kan sammanställas på en aggregerad nivå. Beräkningarna bör också kompletteras med i vilken omfattning sanktionsavgiften bedöms komma att påverka de felaktiga utbetalningarna från respektive välfärdssystem eller om det är svårt att göra för varje enskilt system från en gruppering av välfärdssystemen.

Finansiering av förslaget

Utredningen föreslår att förslagen i första hand ska finansieras genom att ytterligare resurser tillskjuts de berörda myndigheterna och i andra hand att förslagen bör finansieras genom att anslagsmedel överförs som en varaktig omfördelning av medel från de statliga myndigheternas förvaltningsanslag.

ESV avstyrker förslaget att införandet av sanktionsavgifter ska finansieras genom en varaktig omfördelning av medel från de statliga myndigheternas förvaltningsanslag. Vid de tidigare tillfällen där ESV har förespråkat en sådan lösning har det funnits en befintlig verksamhet som har finansierats med avgifter från myndighetskollektivet. Genom omfördelningen av medel har verksamheten istället anslagsfinansierats. Det har således funnits en nyttighet som de berörda myndigheterna genom omfördelningen har avstått anslagsmedel för, istället för att finansiera den genom avgifter. En sådan nytta saknas för huvuddelen av

förvaltningsmyndigheterna som skulle beröras av den föreslagna omfördelningen. När det tillkommer en ny uppgift som i detta fall menar ESV att det är lämpligare att regeringen tar ställning till vilka specifika verksamheter som ska beröras om det föreligger ett behov av att minska anslagen till annan verksamhet för att skapa utrymme för den föreslagna reformen.

I detta ärende har Clas Olsson beslutat. Utredare Patrick Freedman har varit föredragande. I beredningen har också utredaren Maria Modin, experten Curt Johansson, enhetschefen Martin Sparr och avdelningschefen Peter Kvist, deltagit.

Datum: 2022-09-22

.....
Beslutande
Clas Olsson
Namnförtydligande

.....
Föredragande
Patrick Freedman
Namnförtydligande

Denna handling har beslutats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.